

Odlišné stanovisko sudcu Petra Straku

k nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky č. k. III. ÚS 89/2019 z 15. decembra 2022

1. V súlade s § 67 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) pripájam k nálezu ústavného súdu č. k. III. ÚS 89/2019 z 15. decembra 2022 odlišné stanovisko. Vyjadrujem presvedčenie, že namietaným rozsudkom boli porušené vo vzťahu k sťažovateľke Ústava Slovenskej republiky a Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd v rozsahu namietaných referenčných noriem.

2. Sťažovateľka pred všeobecnými súdmi (ďalej aj len „súdy“) namietala, že potrebovala pôžičku okrem iného na vyrovnanie podlžnosti voči bytovému družstvu približne 5 000 eur. Na ten účel na odporúčanie oslovila žalovaného 1 a súhlasila s prevodom práv k bytu na žalovaného, no len dočasne do vrátenia pôžičky. Neboli jej vydané žiadne kópie listín, a keď chcela pôžičku vrátiť, žalovaný mal pôžičku zatajiť a domáhal sa vypratania bytu, v ktorom má ona a jej rodina obydlie.

3. Kontrakt sa mal uskutočniť u notára, ktorého mal vybrať žalovaný 1. Podstatou ústavnej sťažnosti je argumentácia sťažovateľky, že všeobecné súdy sa nezaoberali dôkazmi k jej tvrdeniu, že na žalovaného 1 v skutočnosti previedla členské práva a povinnosti v bytovom družstve len na účely zabezpečenia vrátenia pôžičky. Na podporu poukázala na rozsudky Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) o porušení čl. 6 dohovoru pre odmietnuté dokazovanie, konkrétne na rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 1. 7. 2003 vo veci Suominen proti Fínsku, sťažnosť č. 37801/97 a rozsudok z 13. 7. 2000 vo veci Elsholz proti Nemecku, sťažnosť č. 25735/94.

4. Vytýkané nezaobranie sa dôkazmi malo súvisieť s udalosťami u notára. Namietla okrem iného nezohľadnenie falšovania podpisov v notárskej knihe, čo podľa nej dokumentuje posudok pismoznalca. Kontrakt sa mal podľa nej uskutočniť u notára, ktorého vybral žalovaný 1, kontraktčné listiny pripravoval právnik, ktorý je známym žalovaného 1, ako občiansku výpomoc pre žalovaného 1.

5. Pri výklade právnych úkonov je nepísaným pravidlom právny predpoklad, podľa ktorého zmluvné strany nezamýšľajú dať nimi tvorenému aktu absurdné alebo nerozumné dôsledky. Súd by sa mal preto pri výklade zmluvy vyhnúť najmä takému výkladu, ktorý je pochybný, najmä s ohľadom na absurdné či problematické dôsledky, ku ktorým vedie. Pri interpretácii právneho úkonu je potrebné dať prednosť skutočnej vôli účastníkov zmluvy nad formálnym prejavom tejto vôle. Formalizmus spočívajúci výlučne vo výklade zmluvného textu z neho samotného bez ohľadu na vôľu účastníkov zmluvného vzťahu predstavuje protiústavný zásah do základných práv jednotlivca, pretože práve vôľa účastníkov zohráva pri vytváraní zmluvy a jej interpretácii zásadnú úlohu. Súd musí dbať na štandardy dokazovania, akými je aj pričítanie nejasnosti posudzovanej zmluvy jej tvorcovi, ale aj nevyžadovanie dôkazu, ktorého predloženie nie je v možnostiach strany sporu (zaťaženie neprimeraným dôkazným bremenom).

6. Som toho názoru, že naznačené ústavnoprávne východiská všeobecné súdy každý v rámci vlastnej procesnej autonómie v posudzovanej veci nenaplnili, keď nezohľadnili všetky pre vec významné skutočnosti, aj keď sťažovateľka na ne poukazovala a navrhovala dôkazy. Z obsahu spisu je zrejmé, že tvrdenie sťažovateľky o zabezpečovacom prevode práva na účely zabezpečenia splnenia dlhu z pôžičky sťažovateľka uvádzala kontinuálne v priebehu celého konania. Konkrétne v žalobe *„Žalovaný v 1. rade tvrdil, že obe zmluvy o prevode členských práv sú len zabezpečovacím prostriedkom k poskytnutej pôžičke do jej splatenia.“*, opakovane počas procesu pred okresným súdom, napr. na pojednávaní 24. marca 2015 na otázku sudcu, čo chceli zmluvami o prevode členských práv dosiahnuť, sťažovateľka uviedla *„Dokiaľ nám pán [REDAKOVANÉ] požičal peniaze a my sme ich nevrátili, tak byt mal byť dočasne prevedený na neho“*, v odvolaní *„Žalovaný v 1. rade zneužil zmluvy o prevode členských práv k nášmu bytu, ktoré sme podpísali s tým vedomím, že ide o zabezpečovací prevod páva...“*, v dovolaní (č. l. 698) a napokon aj v ústavnej sťažnosti.

7. Súdy sťažovateľkine tvrdenia o zabezpečenej pôžičke neuznali s konštatovaním, že zmluvu o pôžičke a listinu o uznaní dlhu nepredložila. Ďalej sa súdy koncentrovali na to, či potreby družstva boli z hľadiska akceptácie náležitosti zmluvy o prevode naplnené. Okrem podpisu na zmluve o prevode členských práv a povinností považovali súdy za dôležité technické úkony, akými bola kontrola stavu bytu zamestnancom družstva. Súdy sa celkom zjavne nevysporiadali s dôkazmi o okolnostiach prípadu „mimo areálu“ a sféry záujmu bytového družstva, do ktorej spadajú sťažovateľkou navrhované, no súdmi náležite nevykonané dôkazy.

8. Okresný súd tento izolovaný prístup k hodnoteniu dôkazov zameraný na naplnenie náležitostí vyžadovaných bytovým družstvom naznačil už v priebehu konania, keď napríklad v uznesení o zamietnutí návrhu na prerušenia konania do skončenia trestnej veci považoval za podstatné, či podpisy prevodcov sú na zmluve a *„... nemusí mať podstatný význam, či podpisy v osvedčovacej knihe notára [REDAKOVANÉ] sú pravými podpismi navrhovateľov, alebo nie“*. Inými slovami, aj keby boli podpisy v notárskej knihe falošné, nemalo by to pre okresný súd podstatný význam. Je tak evidentné, že okresný súd považoval vyhodnotenie občianskoprávných aspektov sporovej veci mimo portfólia náležitostí vyžadovaných bytovým družstvom ak nie rovno za nepodstatné, tak minimálne za menej dôležité. Už uvedený prístup potvrdzuje sťažovateľkou namietané nezaobranie sa s relevantnými dôkazmi.

9. Okresný súd záver o platnosti prevodu izoloval skutočnosťami, ktoré mali význam pre bytové družstvo, presne nepopretím podpisov a naplnením ďalších náležitostí prevodnej listiny vyžadovanej bytovým družstvom, a odôvodnenie koncentroval v bode 61 odôvodnenia rozsudku. Okresný súd vzápätí v nasledujúcom bode (bod 62) vec v podstate uzavrel s konštatovaním, že *„Ak žalobcovia tvrdili, že nikdy nemali v úmysle previesť svoje členské práva na žalovaného v 1. rade, vyššie uvedené konanie žalobcov toto ich tvrdenie vyvracia.“* K tomuto záveru okresný súd pristúpil aj bez vyhodnotenia druhej listiny o prevode, ktorej pôsobenie sa už míňalo „priestorom bytového družstva“ a z ktorej podľa okresného súdu *„nemohli nastať akékoľvek účinky“* (bod 68).

10. Namietaný selektívny prístup okresného súdu, ktorý pristúpil k hodnoteniu dôkazov izolovane len na účely dostatočnosti náležitostí prevodu pre bytové družstvo, považujem za ústavne neudržateľný. Sťažovateľka v ústavnej sťažnosti nenamietala prevodnú listinu používanú bytovým družstvom v podstate ako formulár, ale namietala, že skutočnou vôľou bol prevod práva zabezpečovacej povahy. To ale znamená, že nie nepodstatné, ale doslova kľúčové boli okolnosti prípadu, ktorými sa súdy odmietli zaoberať a ktoré sa odohrali mimo priestorov bytového družstva a ním vyžadovanej listiny, čo má ústavnoprávny rozmer.

11. Sťažovateľka na presadenie svojich tvrdení, že v skutočnosti išlo o zabezpečovací prevod práva, za podstatnú označila udalosť, ktorá sa neodohrala na bytovom družstve, ale konkrétne u notára. Notár nielen predložil, ale aj vypovedal, že v súvislosti s dotknutým prevodom sa do jeho osvedčovacej knihy osvedčili podpisy nielen dohody vyžadovanej bytovým družstvom, ale aj ďalšie listiny.

12. Podľa notára „Z evidencie vyplýva, že som overoval podpisy na týchto listinách :

rozhodcovskú doložku uzatvorenú medzi [REDACTED] a uznanie dlhu dlžníka [REDACTED] zo dňa 5. februára 2010 – 1 vyhotovenie, overený podpis [REDACTED]

rozhodcovskú doložku uzatvorenú medzi [REDACTED] a uznanie dlhu dlžníka [REDACTED] zo dňa 5. februára 2010 – 1 vyhotovenie, overený podpis [REDACTED]

rozhodcovskú doložku uzatvorenú medzi [REDACTED] a uznanie dlhu dlžníkov [REDACTED] a [REDACTED] zo dňa 5. februára 2010 – 1 vyhotovenie, overené podpisy [REDACTED] a [REDACTED]

zmluvu o prevode členských a nájomných práv a povinností a dohodu o majetkovom vysporiadaní, byt č. [REDACTED] zo dňa 5. februára 2010 – 2 vyhotovenia, overené podpisy [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED]

zmluvu o prevode členstva k bytovému družstvu a prevod práv a povinností spojených s členstvom v bytovom družstve, byt č. [REDACTED] zo dňa 5. februára 2010 – 2 vyhotovenia, overené podpisy [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED].

V osvedčovacej knihe č. 2/2010 sú tieto podpisy zaznamenané pod číslami [REDACTED] až [REDACTED].“

13. Slovenský právny poriadok vychádza z tzv. kauzality právnych záväzkových právnych vzťahov. Podľa § 495 Občianskeho zákonníka: „Platnosti záväzku nebráni, ak nie je vyjadrený dôvod, na základe ktorého je dlžník povinný plniť. Veriteľ je však povinný preukázať dôvod záväzku, s výnimkou cenných papierov hromadne vydaných alebo iných cenných papierov, pre ktoré je zákonom ustanovené, že veriteľ túto povinnosť nemá.“ Aj uznanie dlhu preto má mať základ v určitom hospodárskom dôvode. Ústavný súd pre účely odstránenia vzniknutých pochybností o relevancii postupu súdov, ktoré sa nezaoberali namietanými osvedčovanými listinami vrátane uznania dlhu sťažovateľkou ako dlžníčkou, nariadil ústne pojednávanie. Žalovaný 1 sa od listín o uznaní dlhu obsahujúcich jeho meno osvedčených notárom dištancoval aj na pojednávaní pred ústavným súdom.

14. Žalovaný 1 síce vysvetlil, že nezodpovedá za uznávacie prejavy sťažovateľky, no tým, že na osvedčovaných listinách v rámci jednej a tej istej zákazky (i) je jeho meno výslovne uvedené, (ii) jeho meno korešponduje statusu veriteľa, (iii) že zákazku vybavoval notár, ktorého vybral on, pochybnosti o skutočnej kauze právneho vzťahu (trvalý prevod alebo zabezpečovací prevod) zostali nerozptýlené. Uvedený rozpor sťažovateľkina strana sporu artikulovala už pred okresným súdom, napr. „*Je zvláštne a mimoriadne neštandardné, že žalovaný 1 ako veriteľ ...nemá záujem zistiť, aký dlh voči nemu navrhovatelka uznali.*“ (pojednávanie z 24. marca 2015, č. l. 497). Uznanie dlhu zo strany sťažovateľky a prevod práv k bytu sú v nezanedbateľnej a súdmi nevysvetlenej kontroverzii. V tejto časti poznamenávam, že ani samotné bytové družstvo, pre ktoré bola postačujúca a rozhodujúca existencia dohody o prevode členských práv a povinností, existenciu listín o uznaní dlhu, či navyše aj rozhodcovských dojednaní neoznačilo za súladnú s prevodom, naopak, skôr ako problematickú. Na ústnom pojednávaní právna zástupkyňa bytového družstva na otázku relevantnosti rozhodcovskej zmluvy či listiny o uznaní dlhu v rámci prevodu členských práv k bytu uviedla: „*Ako by to vnímal referent, ktorý by takéto listiny videl, neviem teraz povedať súdu, čo sa týka vedenia družstva predstavenstva, určite by sme to vnímali za isté pochybenie v tom, čo človek koná a či jeho vôľa previesť byt je skutočná alebo nie.*“

15. Kým sťažovateľka navrhla vykonať dôkaz okrem iného aj oboznámením listiny o uznaní dlhu, na ktorej podpisy mali byť predmetom notárskeho osvedčenia, podľa súdov mala tento dôkaz predložiť ona. Sťažovateľka argumentovala, že žiadne uznanie dlhu nepodpisovala. Listina bola podľa notárskeho výpisu vyhotovená len v jednom rovnopise. Ak teda malo ísť o listinu o uznaní dlhu a ak podľa jej textu mala byť sťažovateľka dlžníčkou voči žalovanému 1 a súčasne existoval len jediný rovnopis tohto uznania, ktorého existenciu sťažovateľka navyše namietala, súd od nej vyžadoval dôkazné bremeno, ktorého predloženie nemala možnosť naplniť. Listina doslova s kľúčovým obsahom (kauzou) v nejakej podobe pritom musela existovať, pretože bola predmetom notárskeho osvedčovania. Sťažovateľka namietala nevykonanie znaleckého dokazovania k tvrdenému falšovaniu podpisov v notárskej knihe. Na podporu predložila listinu označenú ako znalecký posudok maďarskej písmoznalkyne [REDACTED], ktorá dospela k záveru, že *Sporné podpisy nepochádzajú od nositeľky mena [REDACTED], falšovala ich neznáma osoba v prípade sporného materiálu č. 2 spôsobom falšovania z originálu, na pohľad, bez prechádzajúceho nácviku, kým v prípade sporných materiálov č. 4, 6, 8 a 10 spôsobom falšovania na pohľad, s predchádzajúcim nácvikom. (bod 2).* Ak by sa tieto závery potvrdili, potom vyžadovanie súdov, aby sťažovateľka predložila listinu o uznaní dlhu, by umocnilo pochybnosti o excesnom prístupe súdov pri uvalení dôkazného bremena na sťažovateľku. Tým ale nebola dotknutá povinnosť súdov vyrovnať sa so skutočnosťou, že listina o uznaní dlhu bola nevyhnutne spojená s určitou kauzou, na ktorú mal byť naviazaný dlh sťažovateľky. Ak niekto sledoval, aby existovala listina o uznaní dlhu a tiež aby na nej bol osvedčený podpis sťažovateľky ako dlžníčky, tak preukázanie podpisu ako falošného nepopiera samotnú existenciu listiny o uznaní dlhu.

16. V okolnostiach prípadu sa nedá hovoriť o ústavne udržateľnom prístupe súdov pri dokazovaní, ak tvrdenie sťažovateľky o pôžičke vybavili strohým konštatovaním, že listinu nepredložila. Podľa najvyššieho súdu v niektorých prípadoch strana zaťažená dôkazným bremenom objektívne nemá a nemôže mať k dispozícii informácie o skutočnostiach významných pre rozhodnutie v spore. V prípade, že strana zaťažená dôkazným bremenom prednesie aspoň „oporné body“ skutkového

stavu a zvýši tak pravdepodobnosť svojich skutkových tvrdení, nastupuje „vysvetľovacia povinnosť“ protistrany. Nesplnenie tejto povinnosti bude mať za následok hodnotenie dôkazu v neprospech strany, ktorá „vysvetľovaciu povinnosť“ nesplnila. Zároveň tiež platí, že uvedenú „vysvetľovaciu povinnosť“ nemožno zamieňať s obrátením dôkazného bremena (Najvyšší súd Slovenskej republiky vo veci sp. zn. 3Cdo/2/2016).

17. Ústavný súd už rozhodol, že ak sa účastník konania znášajúci dôkazné bremeno ocitne bez vlastnej viny v situácii, keď nemá objektívnu možnosť poskytnúť relevantné informácie, pričom súčasne konajúcemu súdu rámcovo navrhne preklenúť informačnú núdzu, a to poukazom na odporcu, ktorý z podstaty veci predmetnými informáciami disponuje, je v záujme zabezpečenia spravodlivej rovnováhy medzi oboma stranami sporu povinnosťou súdu na takúto požiadavku účastníka konania reflektovať. Opačný postup konajúceho súdu znamená porušenie princípu rovnosti zbraní (III. ÚS 651/2016).

18. Na margo dištancovania sa žalovaného 1 od listiny o uznaní dlhu pripomínam, že aj proces naplňovania vysvetľovacej povinnosti musí byť vykonávaný v rámci hodnotenia dôkazov jednotlivo a vo vzájomnej súvislosti. Je preto nevyhnutné aj pri naplňovaní vysvetľovacej povinnosti brať do úvahy výpoveď notára, ktorý osvedčované listiny, a teda aj listinu o uznaní dlhu považoval za súčasť jednej zákazky.

19. Všeobecné súdy boli povinné v rámci naplňovania princípu, podľa ktorého súd pozná právo, vychádzať z pôžičky ako reálneho právneho úkonu, ktorý pre svoje platné dojednanie nevyžaduje ani písomnú formu. Názor súdu o nepreukázaní pôžičky pre nepredloženie listiny o pôžičke by v podstate viedol k záveru, že právny úkon pôžičky uzavretý ústnou formou by bol pred súdmi nepreukázateľný, čo je ale zjavne neudržateľné.

20. Všeobecné súdy sa v rámci dokazovania prepracovali len po konštatovanie, že sťažovateľka tak listinu o uznaní dlhu a zmluvu o pôžičke nepreukázala. Je tak evidentné, že súdy sa s doktrínou vysvetľovacej povinnosti nezaoberali, aj keď na rešpektovanie označených požiadaviek v procese dokazovania a na tzv. vysvetľovaciu povinnosť protistrany v situáciách informačného deficitu na strane účastníka konania, ktorý nie je objektívne spôsobilý znášať dôkazné bremeno, judikačná prax odkazuje vo viacerých rozhodnutiach (pozri rozhodnutia najvyššieho súdu č. k. 2M Cdo 5/2005 a č. k. 3 Cdo 2/2016). V označených súvislostiach chcem pripomenúť aj zásadu rovnosti zbraní, ktorú ESĽP zahŕňa do širšieho konceptu práva na spravodlivý proces a ktorej podstata spočíva v požiadavke, aby každá zo strán konania mohla obhajovať svoju vec za podmienok, ktoré ju z pohľadu konania ako celku podstatným spôsobom neznevýhodňujú oproti druhej strane (pozri napr. Nideröst – Huber v. Švajčiarsko, rozsudok z 18. 2. 1997; Foucher v. Francúzsko, rozsudok z 18. 3. 1997). Cieľom princípu rovnosti zbraní je dosiahnutie „spravodlivej rovnováhy“ medzi stranami sporu (pozri rozsudok ESĽP Dombo Beheer B.V. v. Holandsko, rozsudok z 27. 10. 1993), kde ústavný súd upozorňuje, že judikatúra ESĽP považuje uvalenie nerealistického bremena na jednu zo strán za porušenie tejto zásady.

21. Ústavný súd si v rámci svojho rozhodovania pripojil ako civilné spisy, tak aj trestné spisy súvisiace s posudzovanou vecou. Aj napriek tomu, že ústavný súd nie je súdom všeobecným a nevykonáva dokazovanie typické pre všeobecné súdnictvo, bolo v kontexte dôležité oboznámiť sa s detailmi, na ktorých vec stála. Odpoveď súdov nemôže vyvolávať zjavné pochybnosti. Ústavný súd odkazuje na výpoveď svedka [REDAKOVANÉ] z 8. apríla 2015, ktorá bola realizovaná v rámci trestného konania. Z jeho výpovede vyplynulo, že ešte v čase, keď v byte býval [REDAKOVANÉ], uzavrel [REDAKOVANÉ] nájomnú zmluvu s [REDAKOVANÉ]. Bola to podľa vyjadrenia svedka výhodná zmluva s tým, že bol ubezpečený, že pôvodný majiteľ tam ešte býva, ale že je už na odchode, že sa sťahuje. Z preskúmaného spisu ale takýto prístup sťažovateľky nevyplýva, keď sa domáhala, aby bolo bytové družstvo zaviazané od nej prijímať platby spojené s užívaním bytu (návrh na neodkladné opatrenie, č. l. 263). A rovnaké kroky podnikala neodkladnými opatreniami aj voči dodávateľom energií do bytu.

22. V súvislosti so zmluvou o prevode členských práv poukazujem na časť spisu o tom, že zmluvu vypracoval [REDAKOVANÉ] na požiadanie žalovaného 1. V rámci svojho výsluchu pred policajtom uviedol, že on poslal zmluvu priamo notárovi [REDAKOVANÉ]. Súčasne bola v rámci konania zabezpečená aj ich mailová komunikácia (na základe zápisnice o vydaní veci z 15. apríla 2015 vydal [REDAKOVANÉ] polícii maily zo 4. februára 2010 a z 5. februára 2010), ktorá preukázala, že došlo k zaslaniu zmluvy štyri razy, pričom rozdiel bol vždy *i. a.* v odplate (1. krát – 5 200 eur, 2. krát – 26 500 eur, 3. krát – 23 100 eur a 4. krát – 50 000 eur). Ďalej poukazujem na to, že v rámci konfrontácie medzi sťažovateľkou a notárom [REDAKOVANÉ] v rámci trestného konania z 23. septembra 2015 vyplynulo, že priamo do zmluvy o prevode ručne dopisoval aj priamo notár [REDAKOVANÉ], keď priznal dopísanie mena a priezviska. Zmluva teda bola koncipovaná jednou zmluvnou stranou a s ňou spriaznenými osobami. Za takýchto okolností vzniká otázka, či výkladový prístup výlučne v prospech autora zmluvy bol v poriadku? V uvedenom kontexte nie je zrejmé, z akého dôvodu pri dvoch alternatívach výkladu (predaj vs. pôžička) všeobecné súdy výlučne priznávali právo žalovanému 1, ktorého tvrdenia sú však podložené takmer výlučne výpoveďami osôb s ním spriaznených. Naopak, keď [REDAKOVANÉ] jasne uviedol, že došlo k overeniu listiny, ktorá je imanentne spätá s pôžičkou (uznanie dlhu), tomuto dôkazu sa súdy náležite nevenovali. Uvedené je dôležité aj v tom kontexte, že v rámci súdneho konania sťažovateľka navrhovala zohľadniť trestné konanie, čomu však súd nevyhovel. Penzum výpovedí, konfrontácie, ale aj zabezpečené dôkazy (napríklad mailová komunikácia medzi [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ]) bolo potrebné brať do úvahy v rámci dokazovania civilného súdu. V tomto kontexte je potrebné, aby všeobecné súdy vnímali a *contra proferentem* interpretovali napríklad aj to, že žalovaný 1 odmietol v trestnom konaní konfrontáciu s [REDAKOVANÉ] alebo aj s [REDAKOVANÉ]. Nemožno žalovanému 1 vyčítať, že využil svoje právo odprieť výpoveď v zmysle § 130 Trestného poriadku, keďže to bolo, samozrejme, jeho procesným oprávnením. Bolo však zrejmé, že na otázku policajta, či si uplatňuje dôvod podľa § 130 ods. 1 alebo § 130 ods. 2 Trestného poriadku, odmietol odpovedať s odôvodnením, že je to jeho „*osobnou vecou*“. Odmietnutie výpovede a aplikácia princípu zákazu sebainkriminácie však bezpochyby môže a musí mať vplyv na civilnú rovinu veci. Uvedené platí o to viac v prípadoch, keď je potrebné skúmať skutočnú vôľu účastníkov zmluvy.

23. Problematickou črtou (na ktorú sťažovateľka v konaní poukazovala a na ktorú navrhovala vykonať dokazovanie) bola personálna previazanosť osôb figurujúcich vo veci, ktorá sa nápadne ponášala aj na ďalšie konania, ktoré boli *prima facie* nesúvisiace, no z hľadiska *modu operandi* veľmi podobné. Keďže všeobecné súdy odmietli prerušiť konanie v súvislosti s prebiehajúcim trestným konaním, budú to trestné spisy, prostredníctvom ktorých (najmä ide o spis ČVS: KRP-120/1-VYS-KE-2014) poukazujem na potrebu posúdenia okolností tam uvedených.

24. Nesúhlasím s väčšinou senátu v tom, že išlo o postup súdu „v ňou zapríčinennej zložitej dôkaznej situácii“ (bod 18 nálezu). Svedok [REDAKOVANÉ], ktorý sťažovateľku odkázal na žalovaného 1, (výpoveď z 15. júna 2015), uviedol, že žalovaného 1 pozná už dlhšiu dobu a majú veľmi dobrý kamarátsky vzťah, pričom ich zoznámili spoloční kamaráti. Svedok [REDAKOVANÉ], ktorý ako notár overoval sporné listiny (výpoveď zo 14. apríla 2015), uviedol, že so žalovaným 1 má pracovný vzťah a tykajú si), s [REDAKOVANÉ] sa spoznali v roku 1993, keďže sú spolužiaci zo strednej školy a tykajú si. Ďalej uviedol, že s [REDAKOVANÉ] sú spolužiaci, tentoraz z vysokej školy, keďže študovali v rovnakom ročníku a tykajú si. K [REDAKOVANÉ] uviedol, že ho tiež osobne pozná. Svedok [REDAKOVANÉ], ktorý sa zúčastnil na pokuse o svojpomocné vypratanie bytu, vypovedal (výpoveď z 15. apríla 2015), že žalovaného 1 pozná osobne viac ako 10 rokov, je to jeho kolega a majú spolu kamarátsky vzťah, [REDAKOVANÉ] je jeho spolužiak zo strednej školy a občasne sa stýkajú. Pozná aj [REDAKOVANÉ] zo štúdia na vysokej škole, stretávajú sa náhodne, občasne a „v meste“ a [REDAKOVANÉ] poznal v čase výsluchu asi 2 – 3 roky a stretávajú sa pracovne. [REDAKOVANÉ], ktorý vypracoval zmluvu o prevode členských práv (výpoveď z 15. apríla 2015), vo svojom výsluchu priznal, že žalovaného 1 poznal dlhšiu dobu aj pred požiadaním o spracovanie zmluvy o prevode členských práv s ohľadom na ich približne rovnaký vek. Pozná ho cez spoločných známych, na okolnosti zoznámenia si spočiatku nepamätal a priznal, že si tykajú. Na doplňujúcu otázku, ktorých spoločných známych, uviedol: „V súčasnosti máme spoločných známych: [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] – notár.“ Ďalej priznal, že toho času bol rozhodcom Arbitrážneho súdu [REDAKOVANÉ], pričom uviedol, že kedysi bol rozhodcom aj [REDAKOVANÉ]. Žalovaný 1 (výpoveď z 21. apríla 2015) priznal, že pozná [REDAKOVANÉ] (nevie odkedy a odkiaľ), [REDAKOVANÉ] (nevie odkiaľ, pozná ho dlho, má s ním kolegiálny a kamarátsky vzťah), [REDAKOVANÉ] (pozná ho dlhšie, nevie odkiaľ), nebohého [REDAKOVANÉ] poznal tiež (nevie odkedy a odkiaľ). V tejto súvislosti je neprehliadnuteľný najmä okruh známych, ktorý definoval vo svojej výpovedi práve [REDAKOVANÉ], ktorý presne sedí s okruhom ľudí, ktorí majú verifikovať podľa všeobecných súdov okolnosti v prospech zúčastnenej osoby – žalovaného 1.

25. To, že ide o okruh osôb, ktoré na podobných platformách spolupracujú, preukazujú aj ďalšie svedecké výpovede. Je možné poukázať na výpoveď z iného prípadu [REDAKOVANÉ] zo 14. októbra 2014, kde vo vzťahu k inému prípadu uviedla: „Podľa [REDAKOVANÉ] jej syn chcel pôžičku od [REDAKOVANÉ] vo výške 70.000,- Sk a malo by to byť približne v rokoch 2006-2007. [REDAKOVANÉ] povedal, že on je chudobný a že toľko peňazí nemá, ale že má veľmi solventného kamaráta, ktorý mu takúto pôžičku poskytne. Solventným kamarátom bol [REDAKOVANÉ], nar. v roku [REDAKOVANÉ], bytom [REDAKOVANÉ], ktorý pri pôžičke vyhotovil zmluvu, ktorá bola urobená takým

spôsobom, že syn [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] do troch dní prišiel aj o byt...“ K tomu, ako došlo k vyprataniu predmetného bytu, uviedla: „... deložovať z toho bytu jej syna boli [REDAKOVANÉ], notárka [REDAKOVANÉ], u ktorej bol v tom čase notársky koncipient [REDAKOVANÉ] a nebohý [REDAKOVANÉ].“ Uvedené potvrdila vo svojom výsluchu 21. apríla 2015 aj [REDAKOVANÉ]: „Dňa 17.10.2006 okolo obeda prišli do bytu môjho syna, ktorý v tom období pracoval v [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] a nejaký muž, ktorý mal kameru. Tiež tam prišiel aj nejaký zámočník, ktorý mal vymeniť zámok na dverách. Vtedy bola doma nevesta na materskej dovolenke a tá mi okamžite zatelefonovala, ja som tam prišla do toho bytu, vyprosila som si, že prečo kamerujú tento byt bez povolenia a zavolala som vtedajšiu našu právnu zástupkyňu, ktorá tam prišla, požiadala [REDAKOVANÉ] o preukázanie, koho on zastupuje, zároveň ho požiadala o zmluvu o prevode členských práv k tomu bytu a upozornila všetkých prítomných, že tá záležitosť je riešená na súde a požiadala, aby jej dali zápisnicu z tohto jednania, ktoré sa tam dialo. Na výzvu právničky odišli.“

26. K ústavnej udržateľnosti nezaoberania sa namietanými listinami neprispelo ani odmietnutie návrhu sťažovateľky na vykonanie dokazovania vyžiadaním podkladov k otázke, či zúčastnená osoba bola spomínaná v súvislosti s inými obdobnými prevodmi nehnuteľností. Z obsahu trestného spisu o trestnom oznámení sťažovateľky je zrejmé, že zúčastnená osoba odporúčala v inom prípade pôžičku, ktorá bola zabezpečená zabezpečovacím prevodom práva k bytu, a to za účasti obdobného okruhu osôb ako v preskúmvanej veci. Súdny vyhodnotil zabezpečovací prevod ako neplatný (rozsudok Krajského súdu v Košiciach č. k. 6Co 238/2011 zo 14. februára 2012). Odmietnutie návrhov vo vzťahu k trestnému spisu (trestné oznámenie sťažovateľky o podvode) moje pochybnosti o ústavnej neudržateľnosti napadnutého rozhodnutia len prehĺbilo.

27. Pokiaľ je odôvodnenie prvostupňového rozhodnutia všeobecného súdu nedostatočné v tej miere, že nedáva uspokojivé odpovede na všetky rozhodujúce právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, potom odôvodnenie odvolacieho rozhodnutia krajského súdu, ktorý sa bez ďalšieho stotožní s takýmto nedostatočným odôvodnením rozsudku súdu prvej inštancie, možno taktiež považovať za nedostatočné a v konečnom dôsledku aj arbitrárne. Uvedené podľa môjho názoru postačuje pre záver, že krajský súd pri odôvodňovaní svojho napadnutého rozsudku postupoval nedôsledne, formalisticky a arbitrárne, v dôsledku čoho došlo k porušeniu označených práv sťažovateľov (III. ÚS 60/2018). V predmetnej súvislosti som toho názoru, že vzhľadom na nevykonanie potrebného dokazovania s dôrazom na hľadanie skutočnej vôle účastníkov zmluvného vzťahu a vzhľadom na absenciu analýzy kľúčových svedectiev, ktoré boli obsahom trestného spisu, je rozsudok krajského súdu ústavne neudržateľný, keďže je v prezentovaných intenciách nedostatočne odôvodnený.

28. Je úlohou všeobecného súdu, aby neselektívnym prístupom dôkazy nielen vykonal, ale ich aj vyhodnotil, rešpektujúc štandardy procesu dokazovania, a svoje rozhodnutie presvedčivo odôvodnil. Krajský súd v zmysle zásady nebol oprávnený od sťažovateľky vyžadovať zákonné ustanovenie, podľa ktorého má zistený skutkový stav posúdiť. Aplikácia relevantnej normy na zistený skutkový stav spadá do *forum internum* súdu, ktorý je povinný naplniť zásadu, že súd pozná právo (*iura novit curia*). Sťažovateľka ale relevantnú normu (zabezpečovací prevod práva)

a k nej judikatúru na obdobný prípad (1 Cdo 58/2008) súdu od podania žaloby kontinuálne predkladala.

29. Ústavný súd vo svojej judikatúre za protiústavné považuje okrem iného tie rozhodnutia, odôvodnenie ktorých je úplne odchylné od veci samej alebo extrémne nelogické so zreteľom na preukázané skutkové a právne skutočnosti (IV. ÚS 150/03, I. ÚS 301/06). Z judikatúry ESLP vyplýva, že rozhodnutie vnútroštátneho súdu možno považovať za svojvoľné, ak sú v ňom vyjadrené dôvody založené na zjavnej skutkovej alebo právnej chybe vnútroštátneho súdu, dôsledkom čoho došlo k odopretiu spravodlivosti (Moreira Ferreira, bod 85; Navalnyy a Ofitserov proti Rusku z 23. 2. 2016, sťažnosti č. 46632/13 a č. 28671/14, bod 119).

30. Sťažovateľka uplatnila v sťažnosti aj námietku porušenia základného práva na ochranu obydlia podľa čl. 21 ods. 1 ústavy, ako aj práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl. 8 ods. 1 dohovoru. Sťažovateľka a jej rodina boli odpojení od energií a služieb dodávaných do bytu. ESLP už rozhodol, že strata bývania je jedným z najzávažnejších zásahov do práva na rešpektovanie obydlia a každý, komu takýto vážny zásah hrozí, musí mať v podstate možnosť predložiť primeranosť takého opatrenia na súdne preskúmanie (rozsudok ESLP McCann proti Spojenému kráľovstvu, č. 19009/04, § 50, ESLP 2008, a Rousk proti Švédsku, č. 27183/04, § 137). Som toho názoru, že vo vzťahu k sťažovateľke došlo k porušeniu aj referenčných noriem hmotnej povahy, keď v okolnostiach prípadu vzniknutý stav sa rovná strate obydlia.

V Košiciach 15. decembra 2022

Peter Straka
sudca